

Tredje roten, tomt 37

Kvarteret Hyrkusken

Femte roten 1637–57v

Magasinsgatan 7 – Kyrkogatan 7

Första roten 1657h–70

”Tre remmare”

Under hela den undersökta tiden bodde här stadsmusikanter och hölls vinkällare.

3 tomter på denna plats ägdes 1665 av musikanten Johan Barsdau (1638–1674), som levde i ständig fejd med sin kollega *musikanten Mikael Schultz* (se 2.21, kv. Varuhuset) över vilken han den 13.12.1667 besvärade sig i underrätten eftersom som han ”1) beskyller Johannes Barsdau för att afskiära och förtaga honom hans näring och bröd 2) skiäller honom för en falsk hund 3) drager icke Mikael Schultz försyn att förföhra och afskräckia Johan Barsdaus ifrån främmande land förskrefne gesäller”. Mikael Schultz beskyllde i sin tur Barsdau 1670 för att han bl.a. hindrat honom att erhålla gesäll (EIIa:3).

Enligt resolutionsboken den 1.7.1670 beslöt magistraten angående Johan Barsdau och Mikael Schultz, att ”emedan Stadsmusikanterne åter äre oense — hafwer rådet dem med orden hårt straffat, alla afsöndring och oenighet förbudit och till samfälligheet, wid straffs tillgiörnades, förmanat”.

Sal musikanten Johan Barsdaus änka Barbara begärde den 12.3.1774 hennes mans resterande lön för 1673 på 150 rdr. Hon behövde pengarna för att begrava sin man. Hon fick assignation på befallningsmannen Rasmus Nilsson, som befalldes snarast utbetala pengarna. Johan Barsdau begravdes den 22 samma månad – han skulle snart ha fyllt 36 år. Barbara framvisade den 10 maj Johan Barsdaus testamente. – En stadsmusikant hade tillåtelse att driva skänkeri: kanske var Johan Barsdau den förste ägaren av krog med namnet Tre Remmare (se *Niclas Müller* 1717 nedan) eftersom gården övertogs av en källarmästare efter nästa stadsmusikant.

Tomtöret betalades 1674 av *Wilhelm Damby* och 1676–77 av *överstelöjtnant Fick* under artilleriet. Sannolikt betalade dessa som hyresgäster. Gården övertogs av

stadsmusikant Matthias Zöbner

(uppbud 8.10.1677, huseköpspenning 21 d smt), som köpt gården för 700 rdr av *Gabriel Spalding*, vilken torde ha fått gården i skuldbetalning av Johan Barsdaus änka, som bör vara identisk med fru Barbara Nastade (begr. 6.5.1683) omgift 16.3.1673 med Matthias Zöbner (begr. 6.5.1683). Samma år 1677 den 15 augusti hade Matthias Zöbner fått böta 1 daler för att han hade utkastat skällsord på *organisten Hindrik Sylvius*. Den 17.1.1679 klagade Matthias Zöbner liksom *stadsmusikanten Johan Kistmacher* gjort över något övervåld, som kaptenerna *Dreffefeldt*, *Trätzig* och *Hillebard* hade förövat på hans hus, hustru och folk. *Nils (Svensson) snickare*, *Oluf Rasmusson* och *Olof Olofsson* klagade över att de under sin brandvakt hade attackerats av dessa officerare, särdeles kapten Hillebard, som de kände, De blev (av officerarna) ”med hugg och slag överfallne och deras gevär och halfpikar i stycken sönderhuggne”. Matthias Zöbner hade kallats till krigsrätten att komparera och hade den 27.1.1679 vittnat om att kaptenerna hade av brandvaktsmännen begärt vördnadsbetygelse, vilket dessa vägrat. Brandmännen besvärade sig över att kaptenen Hillebard nu i dag hade ”spotskat” dem och sagt ”att dhe hafwa nye skor, dhe skola ful-

ler få slita uth dhem, innan dhe få uthslag i saken, dessutan hafwer han för deras ögon fått en runnepåk till sin dräng och sagt, att fahnen skulle likawäll slita upp den. Rätten fann bäst, att låta någon av Presidenterne träda till Hans Excellence Riksamuralen och referera Hans Excellence, huru Magistraten fuller intet söker desse Capiteinernes värsta och gärna såge, att dhe på något sätt kunde förskonas, men understå sig icke för exempel och en ond Consequence skuld låta Kungl. Stadgar blifwa violerade och för dhen skuld hans Hög Grefl Excellence hemställa etc. Den 30 jan 1679. I rätten inkom och lästes krigsrättens dom av dato 28 januari nästledne ang. Capiteinerne Hillebard och Dreffenfeldt, som äre dömde till lifwet och Capitein Tråtzig att skilldra för gemen i två månader, varpå kändena inkallades tillika med de äldsta af Borgerskapet Erich Schröder, Volrath Tham och Hindrich Arfwedsson för vilka domen upplästes, så väl som delikventernas i förrgår inkomna supplik, och kändena tillspordes, 'Hwad dhem härmed syntes'; varpå Mäster Matthias Zöbner svarade "sig intet wara tiänd [tjänas] med deras blod, det samma sade dhe öfrige. Men allenast begiärade få niuta fred och säkerhet på gatorne och att delikventerne få en skälig korrektion. I Hwilket fall gott fannts att intercedera för dem hos hans Excellence Herr Riksamiralen."

Matthias Zöbner, Stads-Musicus, "Starb an Frechfieber, alt 39 Jahr, begr. 7 maj 1680"

Enligt resolutionsboken den 2.5.1682: Matthias Zöbners änka hade insänt en supplik ang musikanttjänsten och dess lön, varpå resolverades att hon inte kunde erhålla någon lön för sin gesäll "nu för tiden", eftersom inga medel fanns att tillgå. Samma år den 8 nov: Hustru "Barbara Zöpner Wittwe" pantsatte genom obligation på tyska sin gård till hustru *Maria Valck*.

1696 betalades tomtöret av källarmästare Christopher Gutermilch.

Stadsmajoren Petter Bärenhielm vände sig den 21.4.1699 mot *fältskärsgesällen Otto Bley* som skulle överfallit honom med hugg och slag på allmänna gatan och berövat honom hans muff och peruk och sedan flytt in i källarmästare Gutermilchs hus. Han ansåg, att *skrivaren Johan Börge-son Bohm* hade varit i flock och farnöte med Bley, vilket icke kunde bevisas. *Perukmakaren Erasmus Stolpenberg* vittnade, att fältskärsgesällen Bley hade både på källaren och ute på gatorna och när han skulle gå tillbaka från Magister Areels hörne och källaren, "raglandes och ropandes, mött Herr Stadsmajoren och i sin dryckenskap kommit Herr Majoren för när".

Bley hade fått slag och håll i pannan utav majorens käpp, så att han svimmade och hans saker ramlade på gatan. När han ville ta upp dem hade han i yrheten tagit majorens peruk för sin och gått in på källaren, därifrån han kommit. Majorens peruk hade han återställt på morgonen. Muffen skulle betalas med 12 d smt. Bley fick reseförbud.

Christopher Gutermilch lagbjöd 30.4.1700 timmermannen Börge Arfvessons hus och gård i första roten på Ekelundsgatan mellan Erik Besökares (Bakares?) i norr och Hans Besökares i öster. och avled 1702 i skörbjugg.

Dessa tre tomter 3.37 hade 1710 övertagits av

byggmästare Niclas Müller

(begr. 2.10.1739, 74 år gammal), gift 1704 med *Ebba Browald*. Han var föreståndare för tyska kyrkan. Han drev krogen TRE REMMARE enligt kroglista 1717. Huset värderades 1715 till 1 280 d smt, lösöret till 1 100 d smt. Angående hustrun Ebbas klänningar deklarerades 1717: "Niclas Müller will intet betahla något för hustruns sidentygskläder der hon intet utan afgift hedanefter dem får nyttia."

Hos honom bodde 1723 Johan Christoffer Altenbergen (begr. 29.4.1739, 48 år gammal), som kallas källaremästare och vinhandlare 1730, när han hade övertagit gården. Han hade 20.6.1722 gift sig med jungfru *Eva (Ebba) Lundelia*, bördig från Skara och förmodligen en släkting till Müllers hustru. Hon var änka efter Altesleben, när hon den 17.3.1740 krävde *stadsmäklare Gilbert Crocat* på den skuld på 14 d 15 öre smt för vilken han stod upptagen i sal Johan Christopher Alteslebens böcker. Den 24.2.1742 gifte hon om sig med vinhandlare *Johan Idel Stipp*, som ägde gården 1745. I brev till magistraten meddelade Johan Idel Stipp den 1.7.1748 (EIIb:48) att han med sin hustru tänkte resa till Hamburg men visste inte om han skulle bli kvar där eller inte. Han ämnade återvända hit om inte bättre och bekvämligare villkor gavs honom där. Han uppgav sin egendom till 5 000 d smt och erbjöd sig att på vissa villkor erlægga 6te penningen om han inte återvände. Makarna flyttade senare till Westfalen och blev sedan borgare i Osnabrück men hustrun drevs av hemlängtan efter några år tillbaka till Göteborg, där hon avled 1765. 1753–65 ägde Stipp helt eller delvis 2.29 i kvarteret Snusmalaren vid Korsgatan.

Det säges den 3.7.1747 (EIIb:43) att Johan Minten (el. von Minten) hade tillhandlat sig källarmästare Johan Idel Stipps hus och gårdar, eftersom han ämnade slå sig ned om borgare i Göteborg. Han hade i 3 år varit vinkypare hos *Nicolaus Jacobsson*. Han ville i Stipps gård bedriva handel med vin- och brännvinsskänkeri (burskap 11.12.1747). Inneboende hade han 1753 *kontrollören Henrik Bruhn*.

1759 var *konvojkommissarien och vinhandlaren Johan Christian Selle* (född 1708, död 7.10.1783) bosatt i gården, som dock kallas källarmästare Mintens gård. Där bodde också *Teodor Bluth* och *organisten Lidners änka*. Selle var på 1730-talet stadens störste brännvinsbrännare. Sedan den 15.2.1727 var han gift med *Elisabeth Dressing* och källarmästareparet hade elva barn.

Före 1765 hade fastigheten och rörelsen övertagits av

Johan Christoffer Leiditz

1765–1782

Ännu 1760 bodde han kvar i 4.56 men redan i mars 1763 kan han ha övertagit denna gård, Enligt magistratens resolution den 20.3.1763 ang. rum för resande fanns det i stadsmusikanten Leiditz hus, kallat ”Tre Remma” härbärge för resande samt spisning och stort gårdsrum. Stadsmusikanten Leiditz hette (som vi sett 4.56) sedan 27.11.1739 icke längre Henrik Peter utan Johan Christoffer och han tycks icke aldrig bott här utan hade troligen redan 1763 flyttat från 4.56 till 3.57. Fredberg trodde att ”Tre Remma” ursprungligen var ett Stockholmsnamn hämtat under Bellmanstiden. Enligt honom var ”Tre Remma” under 1700-talets senare hälft den näst efter rådhuskällaren mest besökta restauranten med värdshusmusik och vaxkabinett och hävdade att den bedrev sin verksamhet fram till branden 1804.

Johan Christoffer Leiditz hade erhållit fullmakt som stadsmusikant efter farbrodern *Henrik Peter Leiditz* (se 4.60) vars dotter Helena Christina Leiditz (1711–1745) blev hans första hustru. Bo-uppteckningen efter hans andra hustru Anna Elisabeth Kitz (1723–1763) upptog hus och gård i hörnet av Kyrko- och Magasinsgatorna *med trädgård och lusthus* samt hus och gård på Kyrkogatan näst intill det föregående, alltsammans värderat till 1666 rdr 32 sk. sp. (Kan ha varit vilkendera av 4.56 och 3.37 men beskrivningen avsåg troligen denna gård, eftersom den är stor nog för trädgård).

I en inlaga till magistraten (EIIb:122, 3.7.1787?) anförde *Arvid Strandberg* klagomål över f.d. källarmästaren, nuvarande stadsmusikanten Joh. Christ. Leiditz, hos vilken han ”vid sin ankomst

från utländska orter tagit in, dels på förslag av sina vänner, dels efter den härliga anvisning Leiditz låtit införa i Götheborgske Spionen och Weckobladet, at han, som då nyligen till källarmästare här blivit antagen, utfäste sig at betjäna en och hwar efter nöye —. Jag är ej den förste på hwilken han insatt sina gudlösa försök. Hela hans upförande har varit syftande på egen fördel.” 1771, när Leiditz åter blivit källarmästare förde han en hård kamp för sina egna privilegier som stadsmusikant mot sina egna elever *musikantgesällen Anders Raphael Storm* (se 3.58) som i flera år hade hjälpt Leiditz och förestått hans syssla och organisten vid Garnisonsförsamlingen *Hans Hindr. Horn* (också informator för gymnasieungdomen i musik. Se 7.60). Hans Henrik Horn och Anders Raphael Storm invände den 9.11.1771 mot Joh. Christ. Leiditz,” att det vore bättre, att Leiditz skötte sin nu antagna källarmästarenäring och hölle ett gott glas vin och en god sup för gäster ”än besvärade magistraten med sina protestskrivelser. Enligt dem skulle Leiditz aldrig ”kunna wisa något privilegium eller någon förordning, som gör honom ensam berättigad at spela och upföra musique vid alla tillfällen här i staden, utan lär det ankomma på det sällskapet, som musiquen åstundar at derom anmoda hwem det behagar, således tildrog sig den 2 innewarande Nowember, då wi betiente et hederligt sällskap med musique om aftonen, at jag Storm hänwiste det til Leiditz såsom stadsmusikant, men det swarades att de icke woro nögde med Leiditz musique, ty almänt i Staden är bekant, at han ei med egit folck är i stånd at spela til dantz, långt mindre conserter, emedan han så til sägandes har hwarken gesäller eller gåssar, som duga, utan måste han alltid wid de tillfällen han om musiquen blir tillsagd söka hielp af andre, hwilket af dem, som nu för tiden spela på assemblerne och wid andre tillfällen nogsamt kan finnas, derest en Gymnast, en dantzmästarpoike och flere dylika utgiöra större delen af orkestern”. Musikanten Anders Storm avled 1.6.1797 och hans *hustru Greta Sofia Rudberg* den 27.3.1802.

Johan Christoffer Leiditz tog avsked som stadsmusikant 1778 för att uteslutande ägna sig åt källarmästareyrket och avled omkr 1783 (bou 8.8.1783). Innan han avled hade han hunnit att den 1.10.1782 sälja denna gård 3.37 för 1730 rdr specie till herrar Johan Valentin och Adolph Leiditz Köpet omfattade tre tomter med intilliggande halvtomt samt all därpå befintlig åbyggnad. Köparna fortsatte med all sannolikhet krogrörelsen fram till branden 1804.

Bokhållare Johan Valentin Leiditz var ensam ägare 1790–1807.

Senare uppbud av 3.37-38

handl Olof Boman	14.5.1810
grosshandl Laur Tarras	23.12.1811
ringkarl Magnus Hallströms ä	18.4.1814

Senare uppbud av 3.37

murmäst Gottlieb Lindner	11.3.1816
handl Robert Blackwood	9.2.1824
juvelerare William Leyon	12.8.1839